

ACADEMIE SERBE DES SCIENCES ET DES ARTS

COMITE INTERACADEMIQUE DE BALKANOLOGIE
DU CONSEIL DES ACADEMIES DES SCIENCES ET DES ARTS
DE LA R.S.F.Y.

INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES

BALCANICA

ANNUAIRE DE L'INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES

XI

BELGRADE 1980.

Историја новог века и савремена историја имале су највећи број тема. Прва, *Национални покрети и политички развитак југоисточне Европе (XIX — XX века)* у којој је М. Пандевски прочитао свој кореферат *Политичке партије у европској Турској 1908 — 1912*. Друга, *Аграрне структуре земаља југоисточне Европе: кризе и реформе (XV — XX) века. Трећа, Теорија и пракса аграрних реформи. Четврта, Еволуција друштвених структура. Пета, Балкан и југоисточна Европа и међународном животу*, имала је два кореферата из Југославије, први. Р. Самарџића *Европски путници и земље Југоистока*, и други, М. Екмеџића *Бугарско-српски односи у првој половини XIX века*. Последња, шеста тема гласила је *Културни развитак југословенске Европе (XV — XX в.)*.

Секција за језик на овом Конгресу имала је три теме. Прва, *Узајамни односи језика земаља југоисточне Европе* са корефератом И. Ајетија. Друга тема *Еволуција друштвене лексике у савременим балканским језицима* и трећа, *Методолошки проблеми у балканској лингвистици*.

Књижевност је била заступљена са четири теме: *Методолошки проблеми у проучавању компаративне књижевности југоисточне Европе* у оквиру које је кореферат поднео М. Бован, затим, *Књижевност инспирисана историјом у земљама југоисточне Европе XIX века*, *Реализам у књижевности*

сти југоисточне Европе и Превођење књижевних дела.

Фолклор је имао две теме: *Процеси друштвених промена у земљама југоисточне Европе* у којој је кореферат *Процеси друштвених промена у Југославији данас* одржао Д. Антонијевић. Друга тема је *Развитак градског коштима у земљама југоисточне Европе (XVI — XVIII века и XIX — XX века)*. Овај широки тематски распон обухватио је три кореферата из наше земље: К. Балабанов *Поствизантијско сликарство Македоније и Србије од XV — XIX века*, С. Петковић, *Утицај османске уметности на сликарство југоисточне Европе* и В. Хан, *Допринос османске уметности применом уметностима југословенских народа у светлости југословенске историографије*.

Овај сажет приказ реферата и кореферата на светском конгресу балканолога у Анкари не исцрпљује листу југословенских учесника коју чине још шездесетак саопштења прочитаних у конгресним секцијама. Овај широки спектар проблема сасвим разложно поставља питање, како боље организовати радни део Конгреса, а не окрњити његову логичну целину, пошто су се слабости у том смислу појавиле и на овом Конгресу. Наравно не треба сметнути с ума, да Конгрес није циклус који очекује свој завршни потез, већ организам који се мора стално усавршавати, развијати, освежавати и ширити новим идејама.

Драгослав Антонијевић

БАЛКАНОЛОШКИ СИМПОЗИЈУМ ОДНОСИ СРБИЈЕ И ГРЧКЕ 1830 — 1908.

Везе и односи Србије и Грчке трају вековима, али су начни контакти били слаби, можда и због неразвијености њихових наука. У наше време све научне дисциплине су далеко развијеније, а с тим и научни контакти већи. Томе су допринеле и међународне организације (АИЕСЕЕ и др.) и институти, балканолошки у првом реду, основани с циљем да проучавају

културно-историјске везе и политичку сарадњу народа на Балканском полуострву и у југоисточној Европи. „Разлога за нашу сарадњу има више — нагласио је академик Васа Чубриловић на првом састанку научних делегација београдског и солунског балканолошког института децембра 1975. у Београду — а посебан разлог су наши традиционално добросусед-

ски односи и заједничка историјска судбина српског и грчког народа“.

Шире и систематско проучавање те заједничке судбине, веза и односа југословенских народа, посебно Срба и Грка на пољу културно-историјске узајамности и политичке сарадње кроз векове, почело је на првом симпозијуму научних сарадника ова два института, одржаном у Грчкој (Кавала, 7—10. новембра 1976), са темом *Сарадња Грка и Срба у устанцима 1804 — 1830*. Реферати са овог научног скупа штампани су у посебној публикацији Балканолошког института у Солуну — на грчком и српском језику — упрavo онако како су и саопштени.

Тако започети научни контакти и сарадња београдског и солунског балканолошког института настављени су још успешније на другом симпозијуму, одржаном у Београду од 23. до 25. маја 1980, са темом *Односи Србије и Грчке 1830 — 1908*.

Свечаном делу програма овог научног скупа који је, у име Научног савета Балканолошког института у Београду, отворио др Драгослав Антонијевић, научни саветник, присуствовали су: академик В. Чубриловић, оснивач и први директор Балканолошког института САНУ у Београду, академик Милутин Гарашанин, генерални секретар САНУ, у чије име је и поздравно учеснике скупа, професор др Радован Самарџић — директор и предводник научне делегације Балканолошког института у Београду, симпозијуму пожелело успешан рад, и Милан Милутиновић — републички секретар за образовање и науку у Београду, који је за учеснике симпозијума приредио пријем. Делегацију грчких научника предводио је професор др Константинос Вавускос, председник Савета Балканолошког института у Солуну, који се изузетно топло, колегијално и пријатељски захвалио на добродошлици, гостопримству и пријатним тренуцима на самом почетку боравка, наглашавајући научни карактер овога скупа и перспективе све плодније и садржајније сарадње

грчких, српских и уопште југословенских научника.

Задатак овог симпозијума био је да се са обе стране сагледају и обраде нека научна питања заједничка за Грчку и Југославију, посебно за Србију, у периоду 1830 так српских и грчких посленика у — 1908. То су показали и научни реферати и саопштења двадесе области историје, лингвистике, књижевности, (обичајног) права, етнологије и црквене историје. Тим редом наводимо сва саопштења која су на симпозијуму поднесена; историја: *Грчка помоћ Црногорцима и Србима у време њихових борби против Турака 1862 — 1876*, (Е. Протопсалтис), *Политика српских влада о српско-грчким везама у годинама 1878. — 1881*, (В. Стојанчевић), *Вук Стефановић Караџић и Грци* (Р. Самарџић), *Харилаос Трикупис и балканска анганта: реалности и хипотезе поводом његове посете Београду јуна 1891*, (К. Сволупулос), *Словени и Грци у политичкој мисли Харилаоса Трикуписа и његових сарадника* (Г. Плумидис), *Српско-грчки споразум 1867*, (П. Милосављевић), *Мисија Милутина Гарашанина и Васе Тоскића у Атини уочи српско-турског рата 1876*, (К. Памбазовски), *Грчко-српски односи и Македонија 1878 — 1896*, (Е. Кофос), *Неколико нових појединости које се односе на устаничке планове Цами Каратаса о ослобођењу балканских народа 1860*, (К. Папулидис), *Македонија у виђењу европских конзула XIX века* (К. Вакалопулос), *Сарадња Срба и Грка 1882 — 1885*, (С. Терзић); лингвистика: *Грчки језик комедиографа Стерије* (М. Флашар); књижевност: *Идеје Доситеја Обрадовића и Веселинска патријаршија* (А. Е. Тахиаос), *Српска народна поезија у грчкој књижевности XIX века* (М. Стојановић), *Панајот Папакостопулос — учени Грк у Србији* (Ј. Пападрианос); обичајно право: *Улога обичајног права у српском и грчком позитивном законодавству у XIX веку* (Б. Крстић); етнологија: „*Камене стопе*“ — култна места у веровању српског и грчког народа (Д. Антонијевић); историја цркве: *Религијска, образов-*

на и национална симбиоза Грка и Срба под јурисдикцијом Васељенске патријаршије у старој јужној Србији — друга половина XIX века (А. Ангелопулос).

У завршној речи професори Самарлић и Вавускос изразили су задовољство што је у раду овог симпозијума дошло до успешне размене мишљења, научних и пријатељских у исто време. 25. маја одржана је екскурзија са посетом манастирима Раваници и Манасији и историјским објектима у Топли.

Вођени су и разговори о следећем научном састанку који ће се одржати у Грчкој за две године, а предложена тема је *Културни односи Србије и Грчке у време турократије (1453—1830)*, с тим

што би се о овој теми вероватно говорило на два или три следећа скупа. Тако би скуп у Солуну био посвећен филологији и књижевности, а наредни у Београду — ликовним уметностима.

Пријатељски односи Срба и Грка, грађени неретко на истом стратишту у заједничкој борби за народну слободу, показују да постоје и даље бројне могућности за међусобно разумевање и сарадњу два суседна народа. Једна од тих могућности је и научно расветљавање културно-историјских токова у животу наших народа, како су показала оба балканолошка симпозијума — у Кавали и у Београду.

Миодраг Стојановић

МУЗИЧКИ И КОРЕОГРАФСКИ ФОЛКЛОР БАЛКАНСКИХ НАРОДА (Поводом 13. Балканског фестивала народних песама и игара у Охриду јула 1980)

Фестивали чија је намера да пружи аутентичне игре и песме, што је случај и са Балканским фолклорним фестивалом у Охриду, сучени су поред многих тешкоћа и са објективним законима простора (сцене) на којима се изводе програми. Кад год се народна игра или песма или обичај преносе на сцену, ма како да се тежи да се сачува њихова оригиналност и природна чистота, долази до стилизовања, прилагођавања, мењања, једном речју до неопходне режије. Истргнут (на овај начин) из своје природне и генетске средине фолклор неминовно губи своју целину из које се најпре гасе његове виталне функционалне вредности. На овај начин фолклор неминовно губи своју целину из које се најпре гасе његове функционалне вредности. На овај начин фолклор се претвара све више и више у једну врсту посебне забаве, добијајући на сцени неке нове димензије. Заправо то је као бумеранг који мора да погоди свакога уколико се покаже довољно респекта према стаменом фолклорном наслеђу преносећи га на сцену.

Упркос негативних утицаја сцене, упорно се настоји да се аутентичне фолклорне вредности као одребене константе разних балканских региона покажу гледаоцима једновремено и на истом месту, што је врло погодно за доношење аналогија и стручних анализа непосредно на лицу места. То је донекле могуће, пошто балкански фолклор још увек представља живо ткиво сеоског менталитета у свом првобитном значењу, што није случај са прибалканским земљама, рецимо Италијом и Аустријом. За њихов фолклор се може изричито рећи да представља чисту реконструкцију заборављених и напуштених народних песама и игара. Садржајно и стилски овај фолклор је потпуно одударало од балканског фолклорног наслеђа и његово присуство на овом фестивалу је само гест лепог пријатељства и гостопримства.

За песме и игре балканских народа можемо рећи да чувају музичко наслеђе више културних слојева. Ако бисмо пошли хронолошки најпре треба издвојити оне игре и песме у којима се сачува-